

Nogle resultater af ringmærkningen af Hvid Stork i Danmark 1901-98

HANS SKOV

Siden den første Stork i Danmark og i verden blev ringmærket i 1901 af H. Chr. C. Mortensen fra Viborg, er der frem til og med 1998 ringmærket 13 726 danske Storke. Allerede Mortensen fik gennem sit ringmærkningsarbejde et godt indtryk af Storkens trækruter og vinterkvarterer. Efter Mortensens død i 1921 blev det især Peter Skovgaard fra Viborg, der kom til at videreføre ringmærkning af Storke i Danmark, og frem til 1960'erne blev over 10 000 Storke mærket med Skovgaards ringe. Skovgaard fremlagde resultaterne i sit eget tidsskrift *Danske Fugle* og i bogen *Storken i Danmark* fra 1934.

Skovgaards fætter Halfdan Lange blev vel nok den største storkespecialist, Danmark har fostret, selv om samtiden ikke værdsatte ham helt efter fortjeneste. Lange nåede at ringmærke for Mortensen, Skovgaard og Zoologisk Museum, og var den første, der gennem en årrække systematisk kontrollerede et større områdes (Sydjyllands) storkebestand for ringmærkede storke. Hidtil havde de fleste genmeldinger været af døde Storke, og Langes mange aflæsninger af levende ynglefugle gav en helt ny indsigt i Storkens biologi. Resultaterne blev bl.a. publiceret i bogen *Storkens Alder og Yngleforhold i Danmark* (Lange 1940), som i dag regnes for et vigtigt pionérværk i den internationale storkeforskning.

Fra sidst i 1940'erne har det primært været Zoologisk Museum i København, der har stået for storkeringmærkningen herhjemme, omend aktiviteten midlertidigt var afbrudt i perioden 1961-67. Siden 1980 har Dansk Ornitologisk Forenings Storkegruppe og Zoologisk Museum kørt et intensivt storkeringmærkningsprojekt, hvorunder i alt 403 Storke er blevet mærket til og med 1998. Målet har været at belyse de mekanismer, der har medført Storkens forsvinden. Omkring 1890 ynglede ca 4000 par Storke i Danmark, i 1960 var tallet faldet til 145 par, og i 1980 til 25 par. I 1998 var der kun 3 par Storke tilbage. Metodisk kontrol af alle beboede storkereder i Danmark og Nordtyskland har siden givet et unikt indblik i Storkenes overlevelse og spredning. Storkegruppen har næsten årligt publiceret statusartikler, der har medtaget indkomne genmeldinger.

Træk og spredning

Fig. 1 viser samtlige genmeldinger af danske Storke fra udlandet. Det fremgår tydeligt, at de fleste danske Storke vælger en østlig trækrute. Før 1980 gjaldt det omkring 90% af bestanden, mens kun 10% blev genmeldt på vestsiden. Siden er en markant ændring i trækmønsteret indtruffet, så andelen af østtrækkere nu er faldet til 65% mens vest-

trækkerne udgør 30%. Cirka 5% er genmeldt fra midtruten over Italien. Det ændrede trækemønster hænger måske sammen med udtyndingen af storkebestanden i Danmark og Nordtyskland, som har medført, at ungfuglene ofte trækker uden ledsagelse af ældre Storke, der kan lede dem i den retning, der hidtil har været mest benyttet. Uden hjælp fra erfarne Storke er ungfuglenes valg af trækrute mere åben.

Næsten alle genmeldinger fra Afrika siden 1980 skyldes jagt, mens genmeldingerne fra Europa oftest gælder aflæsninger af levende Storke. Dog er der en del ungfugle, der mister førtilighed eller liv ved påflyvning af elledninger og andet.

Af 371 ringmærkede Storke siden 1980 er 39 senere fundet ynglende (Tab. 1). På grundlag heraf har det været muligt at udregne den gennemsnitlige afstand mellem en dansk Storks fødested og senere ynglerede til 108 km. Den længste afstand

var 367 km og den korteste 0 km, idet Storke i tre tilfælde siden 1992 er truffet ynglende på samme rede, hvor de var opfostret – noget der ellers aldrig tidligere er påvist i Danmark; to af disse tre fugle dannede par med en af forældrene. I 1940 beregnede Lange, at de sydjyske Storke i gennemsnit slog sig ned 30 km fra fødestedet. Den større afstand mellem fødested og ynglerede i dag skyldes formentlig, at der er mangel på gode storkebiotoper i Danmark, og at de hjemvendte Storke derfor (evt. efter mislykkede yngleforsøg her i landet) opsuges i storkebestanden i Schleswig-Holstein, der har langt flere storkebiotoper end Danmark.

Tages spredningsretningen i betragtning, slog 4 Storke sig ned nord for fødestedet i en gennemsnitlig afstand af 35 km, 1 slog sig ned øst for fødestedet (246 km), 31 syd for (130 km), og 5 Storke slog sig ned mindre end 1 km fra fødestedet. (Det

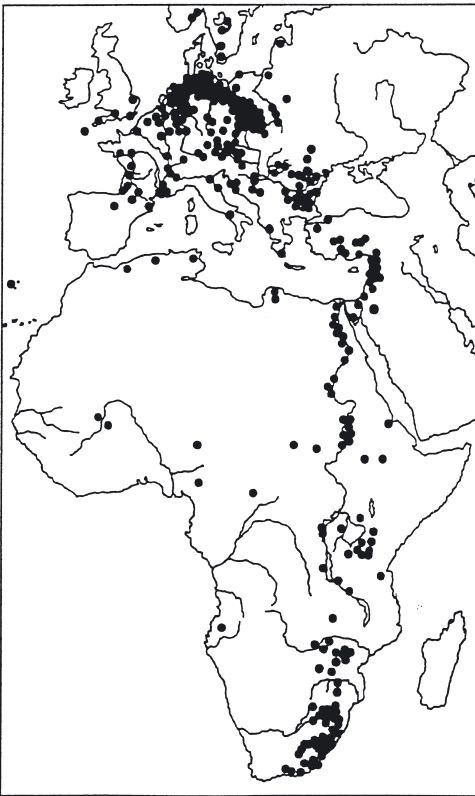

Fig. 1. Kort over samtlige udlandsgenmeldinger af danske Storke. Hovedsagelig baseret på Mortensens, Skovgaard/Rosendahl's og Asbirk/Zoologisk Museums kort.

Map showing all recoveries of Danish Storks outside Denmark. Based mainly on maps by Mortensen, Skovgaard/Rosendahl and Asbirk/Zoologisk Museum.

Forfatteren ringmærker storkeunger i Ribe. Foto: Jørgen Skov.

Tab. 1. Storke ringmærket i Danmark og vendt tilbage til Europa efter deres første vinter i Afrika. Desuden er vist antallet, der vides at have gjort yngleforsøg.

Storks ringed in Denmark 1980-95 and known to have returned to Europe. Also shown are those of the returned Storks that have attempted breeding in Denmark, Germany and Sweden.

År <i>Year</i>	Mærket <i>Ringed</i>	Vendt tilbage til Europa <i>Returned</i>	Fundet ynglende <i>Found breeding</i>		
			Danmark	Tyskland	Sverige
1980	4	0	-	-	-
1981	33	0	-	-	-
1982	19	3	1	2	-
1983	25	0	-	-	-
1984	22	0	-	-	-
1985	34	9	2	5	-
1986	35	9	4	4 ²	-
1987	25	6	1	4	-
1988	21	4	1 ³	3	-
1989	27	3	1	1	-
1990	19	2	-	-	-
1991	19	1	-	-	1
1992	14	4	2	2	-
1993	15	2	-	2	-
1994	17	2	-	2	-
1995	9	1	-	1	-
Total	338 ¹	46	13 ⁴	27 ⁵	1

¹ I alt mærkedes 371, men 33 døde uden at forlade Danmark *An additional 33 birds died before migrating*

² 1 ynglede senere i Danmark *1 subsequently bred Denmark*

³ Ynglede senere i Tyskland *Subsequently bred Germany*

⁴ Incl. en fugl, der først ynglede i Tyskland *Incl. a bird which had previously bred in Germany*

⁵ Incl. en fugl, der først ynglede i Danmark *Incl. a bird which had previously bred in Denmark*

giver i alt 41, fordi 2 af de 39 slog sig ned i Tyskland efter tidligere at have ynglet i Danmark, og begge ynglelokaliteter er medtaget i opgørelsen.) At flertallet har slået sig ned syd (sydøst) for deres fødested, er en naturlig følge af geografien og af manglen på egnede storkebiotoper i Danmark. I alt 27 (omkring 2/3) af de Storke, der er ringmærket i Danmark siden 1980 og senere fundet ynglende, har etableret sig i Tyskland: 23 i Schleswig-Holstein, 4 i Niedersachsen (heraf 1 både i Schleswig-Holstein og i Niedersachsen), og 1 i Mecklenburg-Vorpommern. I 1996 ynglede desuden en dansk Stork i Skåne (første vilde ynglepar siden 1954), men bortset fra denne og en fugl fundet i Holland i 1930'erne er Tyskland det eneste land, hvor emigrerende danske Storke vides at have slået sig ned.

Siden 1979 har 15 udenlandske Storke gjort yngleforsøg i Danmark. Af disse kom 13 fra Tyskland (Schleswig-Holstein 6, Niedersachsen 4, Mecklenburg-Vorpommern 2, Sachsen-Anhalt 1), 1 fra Holland og 1 fra Polen. Storkene fra Polen og

Sachsen-Anhalt slog sig ned henholdsvis 550 km og 544 km fra deres respektive fødesteder, mens en Stork fra Wechold i Niedersachsen flyttede 466 km og den hollandske Stork 312 km.

Andre resultater af ringmærkningen

Tab. 1 viser også hvor mange danske Storke, der er vendt tilbage efter deres første borttræk. Den lave overlevelse for Storkene fra 1981-84 skyldes århundredets værste tørke i det sydlige Afrika i disse år.

Hos storkeparret i Fovslet 1990-96 var hunnen vesttrækker og hannen østtrækker; unger fra parret er blevet gemmeldt fra begge trækruer. Den ældste vildtlevende danske Stork blev godt 20 år. De måske mest usædvanlige genmeldinger stod et kuld Storkeunger fra Frøstrup i Han Herred for i 1971. De tre ungestorke trak tværs over Nordsøen til England, hvor de blev set forskellige steder i Cornwall og på Scilly-øerne. En af dem kom til skade og måtte i pleje, mens de to andre fløj ud over Atlanterhavet og forsvandt. To dage senere

I dagene 20-23. marts 1990 rastede den danske Stork med ring 7966 (over trekanten) sammen med 100 andre Storker i Newe Etan i Israel. Den 7. april ankom den til Fovslet i Jylland. Foto: Georg Fiedler.

dukkede den ene totalt udmattet op på Madeira, hvor den kom i pleje; den havde på 48 timer tilbagelagt 2000 km over åbent hav!

Zoologisk Museum og DOF takkes for det mangeårige samarbejde. Tak rettes også til ringmærker Niels B. Thomsen, der i 1955 lærte at ringmærke Storker af Halfdan Lange, og som i 1980/81 lærte Peder V. Thellesen og denne artikels forfatter kunsten. Peder V. Thellesen, som har ringmærket henved halvdelen af de Storker, vi har ringmærket 1980-98, takkes for sin indsats.

Relevant litteratur

- Asbirk, S. 1972: Genmeldte storkeunger fra Frøstrup. – *Natur (Natur og Ungdom)* 1:36-38.
- Jespersen, P. & Aa. Vedel Taaning (red.) 1950: Studies in bird migration. Collected papers of H. Chr. C. Mortensen. – Munksgaard, København.
- Heft, T. 1929: Storkens Liv. Efter Optegnelser og Fotografier af H. Chr. C. Mortensen. – Aschehoug, København.
- Lange, H. 1940: Storkens Alder og Yngleforhold i Danmark. – Haase, København.

Lange, H. 1945: Det daarlige Storkeaar 1943. – *Naturens Verden*: 100-107.

Lange, H. 1954: Gibt es zweijährige Brüter und alte Nichtbrüter beim Weissen Storch? – *Vogelwarte* 17: 150-155.

Mortensen, H. C. C. 1920: Mærkede Storker (*Ciconia alba*). – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 14: 91-156.

Mortensen, I. L. 1929: Efterretninger om nogle af afdøde H. Chr. C. Mortensen ringmærkede Storker, *Ciconia alba*. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 23: 126-132.

Rosendahl, S. 1974: Danmarks Storker. – DOCs Forlag, Skjern.

Skov, H. 1981: Storken i Sønderjylland. – *Panurus* 1981(1): 9-28.

Skov, H. 1983: Storkens status i Sønderjylland 1983. – *Panurus* 1983(3): 8-10.

Skov, H. 1985: Storkens status i Sønderjylland 1984. – *Panurus* 1985(1): 18-22.

Skov, H. 1986: Storkens status i Sønderjylland 1985. – *Panurus* 1986(1): 13-16.

Skov, H. 1986: Storkens status i Sønderjylland 1986. – *Panurus* 1986(3): 14-16.

Skov, H. 1987: Storkens status i Sønderjylland i 1987. – *Panurus* 1987(3): 12-14.

Skov, H. 1987: Sidste udkald for de nordjyske storke. – *Riden* 1987(4): 10-13.

- Skov, H. 1988: Storkens status i Syd- og Sønderjylland i 1988. – Panurus 1988(3): 17-20.
- Skov, H. 1988: Godt ungeår i de nordjyske storkereeder. – Riden 1988(4): 7-10.
- Skov, H. 1989: Storkens status i Syd- og Sønderjylland i 1989. – Panurus 1989(3): 13-16.
- Skov, H. 1990: Fremgang for de nordjyske storke. – Riden 1990(1): 5-8.
- Skov, H. 1990: Svag tilbagegang for de nordjyske storke. – Riden 1990(4): 6-9.
- Skov, H. 1991: Storkens status i Syd- og Sønderjylland i 1990. – Panurus 1991(2): 8-11.
- Skov, H. 1991: Storkens status i Syd- og Sønderjylland i 1991. – Panurus 1991(4): 10-13.
- Skov, H. 1991: Ny bundrekord for de nordjyske storke. – Riden 1991(4): 4-6.
- Skov, H. 1993: De nordjyske storke klarede skærene i 1992. – Riden 1993(1): 14-17.
- Skov, H. 1993: Storkens status i Syd- og Sønderjylland i 1992. – Panurus 1993(1): 13-18.
- Skov, H. 1993: Storke i Nordjylland, men hvor længe? – Riden 1993(4): 10-12.
- Skov, H. 1994: Storkens status i Syd- og Sønderjylland. – Panurus 1994(2): 6-9.
- Skov, H. 1995: Nedtælling for de danske storke. – Panurus 1995(2): 24-29.
- Skov, H. 1995: Storkebestanden stabiliseret i 1995. – Riden 1995(4): 10-14.
- Skov, H. 1997: Hvid Storks status i 1996. – Riden 1997(1): 12-20.
- Skov, H. 1998: Storkens status i 1997. – Panurus 1998(1): 4-12.
- Skov, H. 1998: Storkens status i 1998. – Hjejlen 1998(4): 13-18.
- Skov, H. 1999: The White Stork (*Ciconia ciconia*) in Denmark. I: Schulz, H. (red.): Weisssstorch im Aufwind? White Storks on the up? – Proc. Int. White Stork Symp. Hamburg 1996 (NABU, Bonn): 111-131.
- Skovgaard, P. 1934: Storken i Danmark. – Viborg.
- Hans Skov
Kirkebjergvej 2, Søvind, 8700 Horsens

Danske storkeringe. Fra venstre to Mortensen-ringe, en Skovgaard-ring og fire ZM-ringe. Foto: Hans Skov.